

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕ ΤΑ ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Με βάση την αρχική επεξεργασία των δεδομένων καταγράφεται μια πρώτη δέσμη συμπερασμάτων:

- Από την *ex contrario* ανάλυση των δεδομένων που παράγουν οι δηλώσεις των εκπαιδευτικών προκύπτει ότι η διανομή των απαραίτητων σχολικών βιβλίων έγινε (και για τις δύο σχολικές χρονιές αναφοράς 07-08, 08-09) σχετικά έγκαιρα με εξαίρεση διερευνήσιμες αποκλίσεις. Το σχολικό έτος 2008-2009 η διαδικασία ολοκληρώθηκε ταχύτερα.
- Τα διδακτικά βιβλία αποτελούν συχνά θέμα συζήτησης αλληλά και ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών στο σύλλογο διδασκόντων, με τους συναδέλφους να ανταλλάσσουν απόψεις, εμπειρίες και τρόπους υπέρβασης των δυσχερειών.
- Δυσκολίες και προβλήματα αξιοποίησης των σχολικών βιβλίων συζητούνται κυρίως με τους συναδέλφους, που στα πλαίσια της σχολικής μονάδας αναδεικνύονται σε "διαπιστευμένους" συνομιλητές, αποκαλύπτοντας παράλληλα την αναποτελεσματική πλαισίωση του εγχειρήματος εισαγωγής των νέων σχολικών βιβλίων.
- Τα βιβλία θεωρούνται μάλλον δεσμευτικά πλαίσια για το κυρίως διδακτικό έργο, αποτελώντας τον κύριο άξονα για την επίτευξη των διδακτικών στόχων.
- Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι το ενδεχόμενο χρήσης εναλλακτικών διδακτικών πρακτικών δεν θα δημιουργούσε προβλήματα από την πλευρά της διοίκησης ή πρόσωπων παιδαγωγικής και διδακτικής στήριξης (σχολικοί σύμβουλοι).
- Μάθημα για τους εκπαιδευτικούς σημαίνει "διδακτικός ακροβατισμός", προκειμένου να επιτευχθούν τόσο οι διδακτικοί στόχοι όσο και η "κάλυψη της ύλης".
- Όταν οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εκφράσουν την προτεραιότητα που θέτουν ο σχολικός σύμβουλος, το ΥΠ.Ε.Π.Θ./Π.Ι. ή ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, στη σχέση "επίτευξη διδακτικών στόχων" - "κάλυψη προβλεπόμενης ύλης" δηλώνουν ότι η "γραμμή" (με ελαφρές διακυμάνσεις) είναι να επιτευχθούν κυρίως οι διδακτικοί στόχοι και αυτό (ιδεατά) να συνδυαστεί με την "κάλυψη" της ύλης.
- Οι εκπαιδευτικοί προσχωρούν στην άποψη ότι τα σχολικά βιβλία είναι προσανατολισμένα στα σχετικά αναλυτικά προγράμματα.
- Στο βιβλίο του δασκάλου δηλώνουν ότι προσφεύγουν (πολύ) συχνά, αναδεικνύοντάς το σε απαραίτητο «εργαλείο».
- Η εντύπωση των εκπαιδευτικών είναι ότι αρκετοί γονείς ασχολούνται με τα σχολικά βιβλία και βοηθούν τα παιδιά τους στο σπίτι με τις ασκήσεις και τις κατ' οίκον εργασίες.
- Συγχρόνως διαπιστώνουν ότι η φοίτηση σε φροντιστήριο ή η παρακολούθηση ιδιαίτερων μαθημάτων δεν είναι αμελητέα και αυξάνει όσο οι μαθητές προχωρούν προς τις μεγαλύτερες τάξεις.

Ειδικότερα για τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών με τα νέα σχολικά βιβλία:

- Με εξαίρεση τα βιβλία για το μάθημα των Μαθηματικών, όπου υψηλά ποσοστά εκπαιδευτικών βλέπουν χαμηλό βαθμό προσπελασιμότητας των μαθητών στα συγκεκριμένα σχολικά βιβλία, σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις τα ποσοστά των εκπαιδευτικών που βλέπουν αυξημένες δυσκολίες προσπελασιμότητας είναι πολύ χαμηλά.

Πολύ καλή προσπελασιμότητα διαπιστώνουν οι εκπαιδευτικοί στα βιβλία για τα μαθήματα της Γεωγραφίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος και της Φυσικής. Τα σχολικά βιβλία στα μαθήματα της Ιστορίας και της Γλώσσας παίρνουν μια ενδιάμεση τιμή, θεωρούνται δηλαδή προσπελάσιμα υπό την προϋπόθεση παροχής βοήθειας από την πλευρά του δασκάλου.

- Τα σχολικά βιβλία για τα μαθήματα των Μαθηματικών και της Φυσικής θεωρούνται από τους εκπαιδευτικούς ως τα βιβλία με τον μεγαλύτερο φόρτο ύλης. Σύμφωνα με την εμπειρία των διδασκόντων, όμως, όλα τα βιβλία είναι από πλευράς ύλης περισσότερο “φορτωμένα” από ό,τι θα έπρεπε.

Και συγκεκριμένα:

- Τα σχολικά βιβλία για το γλωσσικό μάθημα θεωρούνται από τους εκπαιδευτικούς όλων των τάξεων πετυχημένα ή μάλλον πετυχημένα ως προς τη χρησιμότητα, την εικονογράφηση, τη διάταξη του περιεχομένου, τη γλώσσα, την συμβατότητα των περιεχομένων με τα επιστημονικά δεδομένα, τη διάταξη της ενότητας που διδάσκεται κάθε φορά, τη μεθοδικότητα, το επίπεδο δυσκολίας των παραδειγμάτων, το επίπεδο δυσκολίας των ασκήσεων, την προσαρμογή της ύλης στα ενδιαφέροντα των μαθητών, τη διαθεματικότητα, τη διαχείριση της ετερότητας και τη ρεαλιστική προσέγγιση. Σε κανέναν από τους δώδεκα αυτούς άξονες δεν είχαμε υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών οι οποίοι ταξινομούν το βιβλίο ως προβληματικό, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά εκείνων που ταξινομούν το βιβλίο ως “προβληματικό” ή ως “μάλλον προβληματικό” αφορά τη Γλώσσα της Ε΄ τάξης.
- Ίδια με την προηγούμενη περίπτωση είναι η εικόνα σε ό,τι αφορά τους δύο πρώτους άξονες για τα νέα σχολικά βιβλία των μαθηματικών. Όταν, όμως, μετακινούμαστε στον τρίτο άξονα («διάταξη περιεχομένου»), η εικόνα αλληλίζει ριζικά. Τα ποσοστά των εκπαιδευτικών που ταξινομούν τα βιβλία για το μάθημα των Μαθηματικών σε όλες τις τάξεις, ιδιαίτερα όμως στη Β΄ και την Ε΄, αρνητικά είναι πολύ υψηλά. Η αρνητική αποτίμηση συνεχίζεται και στους υπόλοιπους άξονες, με εξαίρεση τους δύο τελευταίους (διαπολιτισμική διάσταση, ρεαλιστική προσέγγιση).
- Η εικόνα που προκύπτει για τα σχολικά βιβλία της Μελέτης Περιβάλλοντος είναι σε γενικές γραμμές η ίδια με εκείνη των βιβλίων του γλωσσικού μαθήματος.
- Αν εξαιρέσει κανείς το βιβλίο της Ιστορίας της ΣΤ΄ τάξης που διδάχθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2007/2008, και για το οποίο η εμπειρία των δασκάλων δεν είναι τόσο θετική σε σύγκριση με τα βιβλία του ίδιου μαθήματος στις υπόλοιπες τάξεις, η εικόνα για τα σχολικά βιβλία του μαθήματος της Ιστορίας είναι σε γενικές γραμμές θετική.
- Η εικόνα που έχουν οι εκπαιδευτικοί για τα νέα σχολικά βιβλία του μαθήματος της Φυσικής είναι σε γενικές γραμμές θετική και για τις δύο τάξεις και μοιάζει με την αντίστοιχη εικόνα που προκύπτει για τα εγχειρίδια του γλωσσικού μαθήματος.
- Το ίδιο ισχύει και για τα σχολικά βιβλία του μαθήματος της Γεωγραφίας και στις δύο τάξεις, αν εξαιρέσει κανείς ορισμένους άξονες αποτίμησης, όπου εμφανίζονται σχετικά υψηλά ποσοστά εκπαιδευτικών που δεν είναι ιδιαίτερα ενθουσιασμένοι με τις αρετές των βιβλίων. Η αποτίμηση, ωστόσο, της εμπειρίας ως προς τους περισσότερους άξονες είναι θετική.

Προτάσεις για αλληλαγές

Όταν η εμπειρία με ένα συγκεκριμένο σχολικό βιβλίο διαμορφώνεται αρνητική, είναι αναμενόμενο να εμφανίζονται στο προσκήνιο τάσεις και αιτήματα για βελτιώσεις ή και αντικατάσταση του βιβλίου. Συγκεκριμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου που δόθηκε στους εκπαιδευτικούς μας επιτρέπουν να δούμε αν υπάρχουν ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς τάσεις και προτάσεις για αντικαταστάσεις σχολικών βιβλίων. Σε ό,τι αφορά τα εγχειρίδια για το μάθημα των Μαθηματικών, υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών προτείνουν την αντικατάσταση του εγχειριδίου που διδάχθηκε κατά το σχολικό έτος 2007/08 στη Β' και Ε' τάξη. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για το εγχειρίδιο της ΣΤ' τάξης στο μάθημα της Ιστορίας. Για όλα τα υπόλοιπα μαθήματα το ποσοστό των εκπαιδευτικών που προτείνουν την αντικατάσταση του αντίστοιχου εγχειριδίου δεν υπερβαίνει το 30%.

Πρόκειται, ωστόσο, για μια υπολογίσιμη μειοψηφία, της οποίας η εμπειρία πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη και να ερευνηθεί περαιτέρω, με την έννοια της ανίχνευσης των ειδικών συνθηκών και των αιτίων κάτω από τις οποίες διαμορφώνεται στη συνείδηση του εκπαιδευτικού η αίσθηση της ανάγκης για αλληλαγή του συγκεκριμένου σχολικού βιβλίου. Αυτό προγραμματίζεται να γίνει με την ολοκλήρωση του αναλυτικού τόμου της έρευνας, ο οποίος θα περιέχει περισσότερα στοιχεία από αυτά που περιλαμβάνονται στον παρόντα συνοπτικό τόμο, και κυρίως στοιχεία από την ανάλυση των ερωτήσεων ποιοτικού τύπου καθώς και ορισμένα παραδείγματα επαγωγικής στατιστικής.